

Asia: VN/13519/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain ja ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan organisaatio

Lausunnonantajan organisaatio

Valtion viranomainen

Sosiaalihuoltolaki

1. Ovatko kotiin annettavia palveluja koskevat säännökset (19 §, 19 a § ja 19 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Esitettyyn kotihoitoa koskevaan 19 §:n 2 momenttiin on kirjattu, että kotihoitoon kuuluu kotipalvelu, jota järjestetään asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan seuraavilla toteuttamistavoilla tai niiden yhdistelmillä: 1) hoito ja huolenpito 2) toimintakykyä ja vuorovaikutusta edistävä ja ylläpitävä toiminta; 3) muu henkilön suoriutumista tukeva toiminta. Pykälän 3 momentin mukaan kotihoitoon voi lisäksi kuulua terveydenhuoltolain 25 §:ään sisältyviä kotisairaanhoidon tehtäviä. Säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että ehdotetun lain 19 §:ssä säädettäisiin kotihoidosta, joka yläkäsitteenä sisältäisi kotipalvelun ja johon voisi kuulua myös kotisairaanhoido. Nykylainsäädännön mukaisten kotipalvelun, kotipalvelun tukipalvelun ja kotisairaanhoidon käsitteet ovat valvontahavaintojen perusteella hämärtyneet, mikä on johtanut siihen, että kotipalveluna on toteutettu asiakasturvallisuutta vaarantaen myös selkeästi terveydenhuollon ammattihenkilöiden tehtäviin ja kotisairaanhoidon kuuluvia tehtäviä. Ehdotuksen mukainen kotihoitoa koskeva sääntely, jossa vakiintuneen terminologian sisältöä muutetaan, sisältää riskin siitä, että tuotettavan palvelun käsite ja sen sisältö aiheuttavat epäselvyyttä palveluntuottajille ja -järjestäjille sekä palvelun käyttäjille. Säännöskohtaisissa perusteluissa on tuotu esiin, että ehdotettu 19 § mahdollistaisi kuitenkin kotipalvelun ja kotisairaanhoidon järjestämisen ja toteuttamisen erillään toisistaan, jos tällainen järjestely nähdään edelleen tarkoituksenmukaiseksi. Asiaa on kuitenkin syytä täsmentää, että kotisairaanhoidon ja kotipalvelun tuottaminen erillisinä palveluina koskee myös yksityisiä palveluntuottajia. Selkeyden vuoksi Etelä-Suomen aluehallintovirasto esittää, että kotihoidon kokonaisuuden osalta noudatettaisiin voimassa olevan lain mukaista muotoilua. Mikäli päädytään ehdotettuun 19 §:n mukaiseen muotoiluun, tulisi se Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen

mukaan muotoilla seuraavasti: Kotihoitoon kuuluu palvelu, jota järjestetään asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukaan seuraavilla toteuttamistavoilla tai niiden yhdistelmillä: 1) hoito, hoiva ja huolenpito 2) toimintakykyä ja vuorovaikutusta edistävä ja ylläpitävä toiminta; 3) muu henkilön suoriutumista tukeva toiminta; 4) terveydenhuoltolain 25 §:n mukainen kotisairaanhoidon Etelä-Suomen aluehallintovirasto ei pidä esityksen mukaista 19 §:n 3 momentin mukaista kotisairaanhoidon tehtävät -käsitettä sopivana, sillä terveydenhuoltolain (1326/2010) 25 § ei erikseen määrittele kotisairaanhoidon tehtäviä. Kotisairaanhoidon tehtävä on käsitteenä epämääräinen, eikä kotisairaanhoidon tulisi nähdä tai käsitellä vain erillisinä tehtävinä. Kotisairaanhoidon on asiakkaan kokonaisvaltaista lääketieteellisin perustein tapahtuvaa terveyden- ja sairaanhoidon, jossa tehdään jatkuvaa, jokaisella käynnillä tapahtuvaa asiakkaan/potilaan hoidon tarpeen arviointia. Näin ollen 19 §:n 3 momentin kohdalla tulisi viitata vain terveydenhuoltolain 25 §:n mukaiseen kotisairaanhoidon tehtävien sijaan. Ehdotetun 19 §:n 3 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että kotisairaanhoidon sisältää myös kotisairaalahoidon, joka on terveydenhuoltolain 25 §:n mukaan määräaikaista, tehostettua kotisairaanhoidon. Kotisairaalahoidon on perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon tai niiden yhdessä järjestämää toimintaa terveydenhuoltolain 25 §:n 2 momentin säädösten mukaisesti. Kotisairaalahoidon on lääkärijohtoista, ja lyhytaikaista ympärivuorokautista kotihoitoa, joka korvaa osastohoidon. Erona kotisairaanhoidon on kotisairaalahoidon tarvitsevan potilaan hoitotarpeen akuuttius ja lyhytkestoisuus. Kotisairaalahoidon toteutetaan sairaanhoidon esimerkiksi suonensisäistä antibioottia vaativien infektioiden ja hankalien haavojen hoitoon sekä diabeteksen tasapainottamiseen, verensiirtoon, saattohoitoon ja palliatiiviseen hoitoon. Näin ollen Etelä-Suomen aluehallintovirasto katsoo, että kotisairaalahoidon ei tulisi olla kotihoitoon sisältyvää palvelua. Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa on kotihoitoa koskevan 19 §:n osalta todettu, että pykälän 2 momentin 2 kohdassa mainittuun toimintakykyä ja vuorovaikutusta edistävään ja ylläpitävään sekä 3 kohdassa mainittuun muuhun henkilön suoriutumista tukevaan toimintaan voisi sisältyä myös sellaisia tehtäviä, jotka olisivat lakiehdotuksen 19 a §:ssä tarkoitettuja tukipalveluja, jos ne tuotettaisiin kotipalveluista erikseen. Esityksen mukaan tukipalveluista säädettäisiin sosiaalihuoltolain 19 a §:ssä. Pykälän 2 momentin kohdissa 1-7 on lueteltu, mitä tukipalveluita henkilölle voidaan järjestää yksilöllisen tarpeen mukaan. Esityksen perusteella edellä mainittujen kotihoitoa ja tukipalveluita koskevien pykälien osalta jää epäselväksi esimerkiksi se, sisältyykö peseytymisessä avustaminen tukipalveluihin muuta kotona asumista tukevaa palvelua tarkoittavaan kohtaan vai sisältyykö se kotihoitoon. Asiaa tulisi Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan tarkentaa. On tärkeää määritellä, mihin peseytymisessä avustaminen kuuluu, sillä se on keskeinen palveluntarvetta aiheuttava tekijä erityisesti ikääntyneillä asiakkailla. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan asiakkaan tarvitessa apua hygieniasta huolehtimisessaan, se tulisi toteuttaa osana kotihoitoa, sillä peseytymisessä avustaminen saattaa usein sisältää myös esimerkiksi asiakkaan ihon kunnon tarkkailua fyysisen avustamisen rinnalla. Tukipalveluita koskevan 19 a §:n 2 momentin 7 kohdan mukaan tukipalveluina voidaan järjestää muuta kotona asumista tukevaa palvelua. Säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että tukipalvelujen luettelo ei siten olisi nykyiseen tapaan tyhjentävä, vaan palvelujen järjestäjä voisi sisällyttää tukipalveluihin muitakin kuin 2 momentissa erikseen mainittuja palveluja. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan peseytymispalvelu voisi olla tukipalveluksi katsottavaa muuta kotona asumista tukevaa palvelua niissä tilanteissa, joissa palveluntarve johtuu puutteellisista peseytymismahdollisuuksista /-tiloista asiakkaan kotona ja palvelu toteutetaan muualla kuin asiakkaan kotona. Tukipalvelujen osalta esityksessä tulee Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan selkeästi korostaa kunnan järjestämisvelvollisuutta myös tukipalveluita koskien, kun palvelutarpeen arvioinnissa on todettu asiakkaalle olevan tukipalveluita koskeva tarve, ja se on kirjattu asiakassuunnitelmaan. Käytännössä nykytilanteessa on päädytty tilanteisiin, joissa kunnat ohjaavat asiakkaita tekemään sopimuksen

suoraan palveluntuottajan kanssa, ja asiakkaat maksavat palvelunsa palveluntuottajalle. Koko esityksen päätavoite on edistää iäkkäiden henkilöiden edellytyksiä elää kodissaan turvallisesti sekä saada tarpeitaan vastaavat kotiin annettavat palvelut oikea-aikaisina, riittävinä ja laadukkaina. Esityksessä on myös korostettu iäkkäiden oikeutta riittäviin sosiaalipalveluihin. Etelä-Suomen aluehallintovirasto pitää puutteellisena sitä, että esityksessä ei ole tuotu riittävällä tavalla esiin asiakkaiden oikeutta riittäviin ja laadukkaisiin terveyden- ja sairaanhoidon palveluihin erityisesti kotiin vietävien palvelujen osalta. Esityksessä olisi myös tärkeää määritellä, että kotihoito sisältää myös terveydenhuoltolain 25 §:ssä tarkoitettua kotisairaanhoidon, mikäli asiakkaan tarve sitä edellyttää. Jotta kotihoidon asiakkaiden oikeus riittäviin ja laadukkaisiin terveyden- ja sairaanhoidon palveluihin tulisi selkeästi kirjattua lakiin, Etelä-Suomen aluehallintovirasto esittää kotihoitoa koskevan 19 §:n 1 momenttia täsmennettäväksi seuraavasti ”Kotihoidolla tarkoitetaan palvelua, jolla huolehditaan, että henkilö suoriutuu jokapäiväiseen elämään kuuluvista toiminnoista kodissaan ja asuinympäristössään, ja saa tarvitsemansa terveydenhuollon palvelut”. Esityksessä ei oteta myöskään huomioon, että kotihoitoon kuuluva kotisairaanhoido on säädetty terveydenhuollon tehtäväksi. Kotisairaanhoido on terveydenhuollon toimintayksikön ulkopuolella tapahtuvaa asiakkaan tarpeen mukaista sairaanhoidoa ja näin ollen osa perusterveydenhuolto. Asiakkaan/potilaan tarvitsemat sairaanhoidon palvelut järjestetään kotisairaanhoidona silloin, jos asiakas/potilas ei voi käyttää avoterveydenhuollon palveluita. Kotisairaanhoidossa voidaan toteuttaa myös vaativaa sairaanhoidoa esimerkiksi saattohoidossa, leikkauksesta kotiutumisen jälkeen ja haavahoidoissa. Esityksessä tuodaan kotihoidon osalta vahvasti esiin ikääntyneet, mutta siinä tulisi selkeämmin tuoda esiin, että kotisairaanhoidoa voivat saada myös muun ikäiset, mukaan lukien lapset. Etelä-Suomen aluehallintovirasto pitää puutteena sitä, että esityksen perusteluissa on huomioitu laki yksityisistä sosiaalipalveluista, mutta ei yksityisestä terveydenhuollosta annettua lakia (152/1990). Esityksestä ei käy ilmi kotisairaanhoidoa ja kotisairaalaan koskevat lupamenettelyt. Kotisairaanhoido on yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain tarkoittamaa terveyden- ja sairaanhoidoa, joka edellyttää yksityisesti tuotettaessa kyseisen lain tarkoittamaa lupaa. Terveyden- ja sairaanhoidon palveluiden tuottaminen ilman lupaa on myös säädetty rikoslain 44 luvun 3 §:n nojalla rangaistavaksi. Etelä-Suomen aluehallintovirasto esittää asiaa täsmennettäväksi esityksessä. Valvontahavaintojen perusteella kotihoidossa on jo tällä hetkellä todettu suuria puutteita esimerkiksi asiakkaiden lääkehoidon toteuttamisessa, minkä vuoksi on oleellista, että kotisairaanhoidoa koskeva lupamenettely on osa ennakkollista valvontaa.]

2. Kotihoitoa ehdotetaan järjestettäväksi vuorokaudenajasta riippumatta (19 §:n 3 mom.). Onko tämä mielestänne kannatettava ratkaisu?

Kyllä

3. Ovatko ns. tavallista palveluasumista koskevat säännökset (21 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Etelä-Suomen aluehallintovirasto pitää hyvänä ja selkeänä sitä, että ehdotetussa lakiluonnoksessa eri asumispalvelumuotoja koskevat säännökset on eritelty omiksi pykäläkohdiksi. Ehdotetun palveluasumista koskevan 21 b §:n 2 momentin mukaan henkilön tarvitsemat muut sosiaali- ja terveyspalvelut järjestetään asumisen järjestämisestä erillisinä palveluina siten kuin tässä tai muussa laissa säädetään. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan laissa ei säänneltäisi sitä, miten palveluasumisen asiakkaan tarvitsemat palvelut olisi organisoitava. Palvelujen tuottajana voisi olla kunnan kotihoidon yksikkö tai yksityinen palvelun tuottaja. Palvelut voitaisiin toteuttaa joko asuntokohteen oman henkilöstön avulla tai tuoda talon ulkopuolelta. Ehdotetulla palveluasumista koskevalla sääntelyllä, jossa asuminen ja palvelut erotetaan toisistaan, palveluasumisen

kokonaisuudesta katoaa nykyisenlaiset toimintayksiköt, jotka ovat selkeästi johdettuja toiminnallisia kokonaisuuksia. Edellä mainittuun liittyen Etelä- Suomen aluehallintovirasto ilmaisee huolensa siitä, että asunnon ja palveluiden erottaminen toisistaan saattaa johtaa siihen, että yhdessä asuntokohteessa palveluja tuottavat useat eri toimijat. Tällöin palvelujen kokonaisuus muodostuu helposti hajanaiseksi, ja eri toimijoiden vastuut voivat hämärtyä tietyn palveluasumiseksi rekisteröidyn kohteen sisällä. Pykälän 3 momentin mukaan palveluasumista järjestetään henkilölle, jonka toimintakyky on alentunut niin, että hän tarvitsee säännöllisesti hoitoa ja huolenpitoa sisältäviä palveluja, ja joka tästä syystä tarvitsee kunnan apua asumisensa järjestämisessä 1 momentissa tarkoitettussa asunnossa. Säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että pykälän 3 momentin mukaan kunnan olisi järjestettävä asuminen henkilölle, joka tarvitsee 1 momentissa tarkoitettua asunnon mutta ei pysty sitä omatoimisesti hankkimaan. Lisäedellytyksenä olisi, että asunnon omatoimisen hankkimisen esteenä on henkilön toimintakyvyn aleneminen siten, että hän tarvitsee myös hoitoa ja huolenpitoa sisältäviä palveluja. Esityksestä ei käy selkeästi esiin, mitä säännöllisellä hoitoa ja huolenpitoa sisältävien palvelujen tarpeella tarkoitetaan. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan säännöllinen palvelujen tarve tulee tarkentaa, jotta asiakkaat eivät ole eriarvoisessa asemassa esimerkiksi asuinkunnan säännöllisyyden määritelmän mukaan. Esityksessä ei ole myöskään huomioitu tilannetta, jossa asiakkaan asunto ei mahdollista itsenäistä selviytymistä esimerkiksi pesutilanteissa, mutta asiakkaalla ei kuitenkaan ole hoidon ja huolenpidon tarvetta. Asiakkaalla ei välttämättä ole edellytyksiä hankkia omatoimisesti tarpeitaan vastaavaa asuntoa normaalista asuntokannasta, jolloin kunnan vastuulla olisi avustaa asunnon hankinnassa.]

4. Onko tavallista palveluasumista koskeva pykälä tarpeeksi selkeästi muotoiltu? Jos ei, miten sitä voisi muuttaa?

Ei [Ehdotetun palveluasumista koskevan 21 b §:n 1 momentin mukaan palveluasumisella tarkoitetaan asumista yhteisölliseen toimintaan soveltuvassa esteettömässä ja turvallisessa asuinympäristössä, missä henkilön hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto. Pykälän 2 momentin mukaan palveluasuminen sisältää asumisen järjestämisen 1 momentissa tarkoitettussa asunnossa. Henkilön tarvitsemat muut sosiaali- ja terveystyöpalvelut järjestetään asumisen järjestämisestä erillisinä palveluina siten kuin tässä tai muussa laissa säädetään. Ehdotetun palveluasumisen 21 b §:n säännöskohtaisissa perusteluissa on tuotu esiin, että laissa ei säänneltäisi sitä, miten palveluasumisen asiakkaan tarvitsemat palvelut olisi järjestettävä. Palvelujen tuottajana voisi olla kunnan kotihoidon yksikkö tai yksityinen palveluntuottaja. Palvelut voitaisiin toteuttaa joko asuntokohteen oman henkilöstön avulla tai tuoda talon ulkopuolelta. Mikäli asiassa päädytään ehdotettuun sääntelyyn, tulisi säännöskohtaisissa perusteluissa tulla selkeämmin esiin, että asiakkaan on mahdollista valita tarvitsemansa palvelut kunnalta tai toiselta yksityiseltä palveluntuottajalta myös siinä tilanteessa, jossa hän asuu tietyn yksityisen toimijan asumispalveluksi rekisteröimässä asuntokohteessa. Asumisen ja palveluiden erottaminen toisistaan saattaa myös aiheuttaa haasteita siinä, millaiseksi asumispalvelu kansalaisten mielessä mielletään. Kaikille ei välttämättä ole selkeää, että asumispalveluyksikkö ei itsessään pidä automaattisesti sisällään palveluita, vaan ne on hankittava erikseen. Asiassa korostuu asiakasohjauksen merkitys. Samoin myös omatyöntekijän rooli korostuu asiakkaan palvelujen kokonaisuuden yhteensovittamisessa, mikäli asuminen ja palvelut ovat erillään. Palveluasumista koskevan 21 b §:n säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että palveluasuminen olisi yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) 11 §:ssä tarkoitettua ilmoituksenvaraista sosiaalipalvelua. Yksityisten sosiaalipalvelujen valvonta kohdistuisi palveluasumisen osalta vain tilojen asianmukaisuuteen. Edelleen säännöskohtaisten perustelujen mukaan, jos laissa tarkoitettu lupaviranomainen toteaa asumiseen ja yhteisölliseen toimintaan tarkoitettut tilat asianmukaisiksi, sen on merkittävä palveluasuminen lain

25 §:ssä tarkoitettuun yksityisten palvelujen antajien rekisteriin. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että aluehallintovirastot merkitsevät jatkossa yksityisten palvelun antajien rekisteriin palveluasumisen osalta pelkästään kiinteistöt, jotka toimivat palveluasumisen tarkoituksessa. Lisäksi asiakkaalle järjestettävät palvelut olisivat erikseen rekisteröitävää toimintaa. Esityksen mukainen pelkän palveluasumisen asunnon rekisteröiminen vaatii tarkennusta, sillä pelkkä toimitila ei lähtökohtaisesti ole sosiaalipalvelua. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ehdottaa, että mikäli palveluasumisen osalta päädytään ehdotettuun sääntelyyn, kunta olisi se taho, joka toteaa, että kiinteistö on asianmukainen ja palveluasumisen tarkoitukseen sopiva.]

5. Ovatko hoiva-asumista koskevat säännökset (21 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Ehdotetun hoiva-asumista koskevan 21 c §:n 2 momentin mukaan hoiva-asuminen sisältää henkilön yksilöllisen tarpeen mukaisen vuorokaudenajasta riippumattoman hoidon ja huolenpidon, toimintakykyä ylläpitävän ja edistävän toiminnan, ateriat, vaatehuollon, siivouksen sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävän toiminnan. Hoiva-asumista on toteutettava niin, että henkilön yksityisyyttä kunnioitetaan ja hänen osallisuuttaan tuetaan. Lisäksi on huolehdittava, että henkilöllä on mahdollisuus saada tarvitsemansa lääkinnällinen kuntoutus ja muut terveydenhuollon palvelut. Etelä-Suomen aluehallintovirasto toteaa, että erityisesti vanhusten saattohoito ja palliatiivinen hoito eivät ole Suomessa asianmukaisella tasolla. Saattohoitoa ja palliatiivista hoitoa kuitenkin toteutetaan merkittävässä määrin erityisesti vanhusten ympärivuorokautisessa hoidossa. Kyseisiä asioita ei ole kuitenkaan tuotu esiin hoiva-asumista koskevassa pykälässä, eikä säännöskohtaisissa perusteluissa. Tähän liittyen Etelä-Suomen aluehallintovirasto ehdottaa edellä mainittua 2 momenttia tarkennettavaksi siten, että se ottaa huomioon myös saattohoidon ja palliatiivisen hoidon järjestämisen hoiva-asumisessa. Kyseistä momenttia tarkennettaisiin seuraavasti ”Lisäksi on huolehdittava, että henkilöllä on mahdollisuus saada tarvitsemansa lääkinnällinen kuntoutus ja muut terveydenhuollon palvelut, mukaan lukien lääkäripalvelut, saattohoito ja palliatiivinen hoito”. Etelä-Suomen aluehallintovirasto katsoo, että vastaava tarkennus tulisi tehdä myös kotihoitoa koskevaan 19 §:ään. Edelleen Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan esityksen perusteluihin tulisi lisätä maininta ”Palvelun järjestäjän on huolehdittava siitä, että asiakkaan asianmukaisen saattohoidon ja palliatiivisen hoidon järjestämiseksi hoiva-asumisen yksikössä on oltava käytettävissä asianmukaiset laitteet ja tarvikkeet, saattohoitoon ja palliatiiviseen hoitoon koulutettu henkilökunta, ympärivuorokautinen lääkärin konsultaatiomahdollisuus, riittävä sairaanhoidollinen osaaminen sekä riittävä määrä henkilökuntaa kaikkina vuorokauden aikoina”. Hoiva-asumisen asiakkaiden terveydenhuollon palveluiden järjestämiseen liittyen asiaa tulee Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan täsmentää niin, että asiakkaalla on tosiasiallinen mahdollisuus saada tarvitsemansa palvelut esimerkiksi lääkäripalvelut, eikä niitä voida rajata tietyin väliajoin saataviksi.]

6. Löytyisikö tehostettu palveluasuminen –termin korvaajaksi jokin parempi ehdotus kuin hoiva-asuminen? Mikä?

Nykylainsäädännön mukaiset käsitteet palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen eivät avaudu tavalliselle kansalaiselle riittävällä tavalla. Käytännössä palveluntuottajien sähköisissä ja painetuissa materiaaleissa tehostetun palveluasumisen käsitettä on avattu kuvaamalla sitä, että palvelu on ympärivuorokautista. Tehostetun palveluasumisen tavoin myös hoiva-asumisen käsite saattaa näyttäytyä kansalaisille vaikeasti ymmärrettävänä. Ympärivuorokautinen palveluasumisen käsite loisi selkeämmän käsityksen siitä, että toimintayksikössä on kyse ympärivuorokautisesta toiminnasta ja mahdollisuudesta saada palveluja vuorokaudenajasta riippumatta.

7. Ovatko ehdotetun hoiva-asumispykälän palvelun saantikriteerit tarkoituksenmukaisia ja tarpeeksi selkeitä? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Ehdotetun 21 c §:n 3 momentin mukaan hoiva-asumista järjestetään henkilölle, joka tarvitsee 1 momentissa tarkoitettua asumisen lisäksi päivittäin vuorokaudenajasta riippumatta jatkuvaa huolenpitoa tai vaativaa ammatillista hoitoa, joiden järjestäminen kotihoitona, omaishoitona, perhehoitona tai muulla tavalla ei ole mahdollista tai asiakkaan edun mukaista. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ilmaisee huolensa siitä, että tarkkojen määrittelyjen puuttuessa kuntien saantikriteerit hoiva-asumisen järjestämiseksi vaihtelevat. Etelä-Suomen aluehallintovirasto esittää, että perusteluosassa määriteltäisiin suuntaa antavasti, mitä tarkoitetaan jatkuvalla huolenpidon tarpeella. Myös edellä mainitun momentin kirjaus ”muulla tavalla” järjestettävästä vuorokauden ajasta riippumattomasta jatkuvasta huolenpidosta jää esityksen perusteella epäselväksi. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ilmaisee asiaan liittyen huolensa siitä, että mikäli kirjaus ”muulla tavalla” jätetään sellaisenaan voimaan, se antaa laajan mahdollisuuden kokeilla erilaisia jopa asiakasturvallisuutta vaarantavia ratkaisuja ennen kuin ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa tarvitseva asiakas pääsee hoiva-asumisen palvelun piiriin. Valvontahavaintojen perusteella nykytilanteessakin ongelmana on asiakkaiden saamien palvelujen oikea-aikaisuuden toteutuminen. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan edellä mainittua momenttia tulee tarkentaa asiakasturvallisuuden ja laadukkaan palvelun näkökulmilla. Etelä-Suomen aluehallintovirasto toteaa myös, että hoiva-asumista tarvitsevilla asiakkailla, kuten esimerkiksi muistisairailta, on vuorokaudenajasta riippumattoman huolenpidon lisäksi myös vuorokauden ajasta riippumatonta valvonnan tarvetta. Näin ollen Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan hoiva-asumista koskevan 21 c §:n 3 momenttia tulee edellä mainituin perustein tarkentaa seuraavasti ”Hoiva-asumista järjestetään henkilölle, joka tarvitsee 1 momentissa tarkoitettua asumisen lisäksi päivittäin vuorokaudenajasta riippumatta jatkuvaa huolenpitoa, valvontaa tai vaativaa ammatillista hoitoa, joiden järjestäminen kotihoitona, omaishoitona, perhehoitona tai muulla tavalla ei asiakasturvallisuuden ja laadukkaan palvelun varmistamiseksi ole mahdollista tai asiakkaan edun mukaista”. Säännöskohtaisia perusteluja tulee pykälän tarkennuksen mukaisesti täydentää siten, että hoiva-asumisen saannin edellytyksiin lisätään myös valvonta päivittäisen vuorokaudenajasta riippumattoman jatkuvan huolenpidon ja vaativan ammatillisen hoidon rinnalle. Riittävää olisi, että henkilöllä olisi jokin edellä mainituista tarpeista. Kyseisen 21 c §:m 3 momentin kirjaus vaativasta ammatillisesta hoidosta jää myös epäselväksi, eikä sitä ole avattu tarkemmin säännöskohtaisissa perusteluissa. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan vaativan ammatillisen hoidon käsite vaatii selvennystä. Etelä-Suomen aluehallintovirasto toteaa myös, että kriteereissä tulisi lisäksi korostaa, että arvioinnin tulee perustua yksilölliseen arviointiin, asiakkaan mielipide ja toiveet on kuultava sekä kuuleminen tulee kirjata. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ehdottaa edellisten kriteerien lisäksi, että käyttöön otetaan tarkemmat RAI-toimintakykyarviointiin perustuvat kriteerit.]

8. Ovatko turvapalvelun toteuttamista koskevat säännökset (46 a §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Turvapalvelun toteuttamista koskevan 46 a §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan turvapalvelun tuottaja vastaa siitä, että asiakas saa käyttöönsä yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvan turvalaitteiston sekä riittävästi opastusta ja neuvontaa sen käytössä. Säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä on syytä yhdessä asiakkaan kanssa arvioida turvapalvelun soveltuvuutta asiakkaalle sekä sitä, millaiset kriteerit turvalaitteiston tulisi täyttää, jotta ne soveltuisivat hänen käyttöönsä. Edelleen säännöskohtaisissa perusteluissa on tuotu esiin, että turvalaitteiston osalta tyypillisimpiä vaihtoehtoja ovat turvaranneke ja -puhelin sekä erilaiset

liiketunnistimiin perustuvat järjestelmät. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ilmaisee huolenaan, miten erilaiset teknologiset ratkaisut ja niiden kautta kerättävä tieto turvaavat asiakkaan yksityisyyden suojan, kun esimerkiksi henkilön liikkumista seurataan kyseisillä laitteilla. Etelä-Suomen aluehallintovirasto katsoo, että turvalaitteiden käyttö ei aiheuta ongelmaa asiakkaan yksityisyyden suojan kannalta, mikäli asiakasta informoidaan kerättävästä tiedosta, ja asiakas kykenee ymmärtämään antamansa suostumuksen merkityksen laitteiden käyttöön ja laitteilla mahdollisesti kerättävään tietoon. Näin ollen teknologian käyttöön liittyen tulee korostaa yhdessä asiakkaan kanssa tehtävän yksilöllisen arvioinnin merkitystä palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan tukipalveluna järjestettävä turvapalvelu toteutetaan käyttäen tarkoitukseen soveltuvaan turvalaitteistoa, jonka kautta tulevat hälytykset vastaanotetaan ympärivuorokautisesti toimivassa palvelupisteessä. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan hälytysten vastaanottopiste voisi toimia esimerkiksi kunnallisen kotihoidon yhteydessä tai yksityisen palveluntuottajan ylläpitämänä. Yksityisten ylläpitämänä hälytysten vastaanotto toiminta olisi yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain (922/2011) mukaista toimintaa, joka olisi merkittävä lain 25 §:ssä tarkoitettuun yksityisten palvelujen antajien rekisteriin. Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain muuttamista koskevan esityksen 27 §:n mukaan rekisteriin ei talleteta tietoja sellaisista palvelujen tuottajista, jotka tuottavat ainoastaan sosiaalihuoltolain 19 a §:ssä tarkoitettuja tukipalveluja tai niihin rinnastettavia palveluja. Turvapalvelut on sosiaalihuoltolakia koskevan hallituksen esityksen mukaisesti määritelty 19 a §:n 2 momentissa tukipalveluiksi. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan edellä mainittua asiaa tulisi täsmentää. Säännöskohtaisista perusteluista tulisi käydä selkeämmin ilmi, että vaikka turvapalvelut kuuluvat osaksi sosiaalihuoltolain mukaisia kuntaan rekisteröitäviä tukipalveluita, tulee hälytysten vastaanotto toiminta kuitenkin tallettaa yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajien rekisteriin. Näin pystytään ennakkollisesti varmistamaan palveluntuottajan toimintaedellytykset. Turvapalvelun toteuttamista koskevassa 46 a §:n 2 momentin 3 kohdassa on kirjaus kiireellisen avun tarpeen arvioinnista, jonka tulee tehdä tehtävään soveltuva sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö. Säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että ehdotetussa pykälässä tarkoitettu kiireellisen avun tarpeen arviointi ei ole julkisen vallan käyttöä sisältävää viranomaistoimintaa. Tässä mielessä se eroaa olennaisesti viranomaistoimintana toteutettavasta kiireellisen avun tarpeen arvioinnista, josta säädetään voimassa olevan lain 36 §:n 1 momentissa. Vaikka säännöskohtaisissa perusteluissa on edellä mainitulla tavalla tuotu esiin ero 46 a §:n 2 momentin 3 kohdan tarkoittaman ja voimassa olevan lain 36 §:n 1 momentin tarkoittaman kiireellisen avun tarpeen arvioinnin ero, Etelä-Suomen aluehallintovirasto näkee riskinä, että samassa laissa puhutaan kiireellisen avun tarpeen arvioinnista kahdessa eri merkityksessä. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan turvapalvelun toteuttamiseen liittyvän kiireellisen avun tarpeen arvioinnin käsitettä olisi syytä pohtia vielä uudelleen.]

9. Pitääkö turva-auttajan olla sote-ammattihenkilö, vai riittääkö että hän on koulutuksensa ja kokemuksen perusteella sopiva, kuten lakiesityksessä ehdotetaan (46 a §)?

Kyllä

10. Ovatko kotihoidon henkilöstön riittävyyden turvaamista koskevat säännökset (46 b § ja 49 b §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Kotikäyntien suunnittelua ja kotihoidon toteuttamista koskevan 46 b §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan asiakas saa palvelua sen tuntimäärän, joka hänelle kuuluu palvelua koskevan päätöksen tai sopimuksen mukaan, jollei hänen muuttuneista olosuhteistaan muuta johdu. Säännöskohtaisissa perusteluissa on tähän liittyen todettu, että jos asiakkaan olosuhteiden muutos osoittautuu

pitempiaikaiseksi, päätöstä tai sopimusta olisi hyvä muuttaa vastaamaan uutta tilannetta. Asiaa tulisi Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan täsmentää siten, että päätös tai sopimus tulee muuttaa vastaamaan uutta tilannetta. Tällöin se vastaisi paremmin voimassa olevan sosiaalihuoltolain 45 §:n 1 momentin mainintaa siitä, että asiakkaalla on oikeus saada kirjallinen päätös sosiaalipalvelujen järjestämisestä sekä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 6 §:ää, jonka mukaan sosiaalihuollon järjestämisen tulee perustua viranomaisen tekemään päätökseen tai yksityistä sosiaalihuoltoa järjestettäessä sosiaalihuollon toteuttajan ja asiakkaan väliseen kirjalliseen sopimukseen. Ehdotetun 46 b §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan kotikäyntiä toteuttavan tai siihen osallistuvan työntekijän osaaminen vastaa kotikäyntiin sisältyvien tehtävien edellyttämää osaamista. Säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että kotihoidon asiakastyö edellyttää pääsääntöisesti sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilön osaamista. Kotikäynteihin voi kuitenkin sisältyä sellaisiakin tehtäviä, joiden suorittamiseen riittää myös hoiva-avustajan koulutus. Näin voi olla etenkin, jos hoiva-avustaja on koulutuksensa lisäksi saanut vahvan perehdytyksen kotihoidon tehtäviin ja jos hän tehtäviä suorittaessaan voi saada ohjausta sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöltä. Esimerkiksi ulkoilu asiakkaan kanssa hänen toimintakykynsä ylläpitämiseksi voisi hyvin soveltua hoivaavustajan tehtäväksi. Jos kotikäynnillä tarvitaan samanaikaisesti kahta työntekijää, heistä toinen voisi joissakin tapauksissa olla myös hoiva-avustaja. Valvontahavaintojen perusteella kotihoidon kokonaisuudessa työskentelee tällä hetkellä työntekijöitä hyvin erilaisilla nimikkeillä ja koulutustaustoilla. Kotihoidon kotikäyntejä toteuttavien työntekijöiden osaamista koskevan sääntelyn yhteydessä tulisi rajata muut kuin sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöt koskemaan hoiva-avustajia sekä avata hoiva-avustajilta vaadittavaa koulutusta samoin, kun vanhuspalvelulain ehdotetun 3 a §:n perusteluissa on tuotu esiin. Edellä mainittu 46 b §:n 1 momentin 3 kohdan mukainen esitys perusteluineen jättää edelleen osittain avoimeksi, mitkä kotihoidon tehtävät voidaan katsoa olevan hoiva-avustajan osaamisen kannalta mahdollisia työtehtäviä. Etelä-Suomen aluehallintovirasto esittää, että asiaa tarkennetaan esityksen perusteluissa. Asiassa tulee huomioida myös se, että asiakkaan luona käyvien työntekijöiden joukko pysyy mahdollisimman rajattuna. Kotikäyntien suunnittelua ja kotihoidon toteuttamista koskevan 46 b §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan mahdollisimman suuri osa työntekijän työajasta käytetään asiakkaan luona tai hänen kanssaan tehtävään työhön. Valvontahavaintojen perusteella nykytilanteessa välilliseen työhön kuluva työaika ei ole resursoitu riittävästi, jolloin kokonaistyöaika ei riitä. Asiaa koskevassa säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että osa kotihoidon työntekijän työajasta kuluu väistämättä muuhun kuin asiakkaan luona tehtävään työhön. Esimerkiksi asiakkaan asioiden hoitamiseen liittyvä yhteydenpito, asiakastietojen kirjaaminen sekä matka-ajat kohteesta toiseen siirryttäessä voivat vaatia huomattavan osan työntekijän työajasta. Asian täsmentämiseksi Etelä-Suomen aluehallintovirasto esittää, että suoraan asiaa koskevan momentin kohtaan tehdään lisäys siitä, että matka-aikaan ja muihin välillisiin töihin tulee resursoida riittävä aika. Säännöskohtaisissa perusteluissa on 46 b §:n 1 momentin 4 kohdan osalta tuotu esiin myös se, että etenkin iäkkään asiakkaiden kokemaa yksinäisyyden tunnetta voisi helpottaa, jos kotihoidon työntekijä voisi viettää asiakkaan luona aiempaa enemmän aikaa esimerkiksi hoitamalla kotikäynnin yhteydessä myös osan toimistotehtävistään ja kenties myös aterioimalla yhdessä asiakkaan kanssa. Etelä-Suomen aluehallintovirasto katsoo, että toimistotehtävien, kuten asiakaskirjaamisen ja asiakkaan asioiden hoitamisen, suorittamisella asiakkaan luona, on mahdollista kasvattaa asiakkaan luona vietettyä aikaa. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ei kuitenkaan pidä mahdollisena sitä, että työntekijöitä edellytettäisiin aterioimaan asiakkaan luona yhdessä asiakkaan kanssa. Asiassa on otettava huomioon työntekijöiden oikeus omaan taukoon sekä asiakkaiden asuntojen erilaiset hygieniaolosuhteet. Asiakkaan kanssa ateriointi voisi Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan olla vain asiakkaan aterioinnin seurantaa ja valvontaa asiakkaan ruokailutilanteessa, mikä on kirjattu

asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan kotihoitoon kuuluvia kotikäyntejä voidaan toteuttaa osittain virtuaalisesti, jos sellainen palvelujen toteuttamistapa soveltuu asiakkaalle ja jos virtuaalinen kotikäynti vastaa sisällöltään asiakkaan palvelutarvetta. Säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että kotikäyntejä voitaisiin toteuttaa osittain virtuaalisesti eli tietoverkon välityksellä niin kutsuttuina etäkäynteinä. Käytännössä virtuaalisesti toteutettavien etäkäyntien ohella tehdään paljon niin kutsuttuja tarkistussoittoja puhelimitse. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ehdottaa, että perinteiset puhelimitse tehtävät tarkistussoitot lisättäisiin virtuaalisesti toteutettavien etäkäyntien rinnalle. Näin ollen tarkistussoittojen ja etäkäyntien lisäksi 46 b §:n 3 momenttiin sisältyisi edelleen ajatus siitä, että kotihoidon toteuttamisessa voidaan hyödyntää muitakin kuin 2 momentissa tai 46 b §:ssä tarkoitettuja teknologisia ratkaisuja asiakkaan turvallisuuden, hyvinvoinnin ja kotona suoriutumisen tueksi tai työntekijän työn helpottamiseksi, jos se tapahtuu asiakkaan yksityisyyttä kunnioittaen. Edellä mainitun 3 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että teknologian avulla voidaan vapauttaa työntekijöiden aikaa rutiininomaisista ja usein myös raskaista työtehtävistä käytettäväksi välittömään asiakkaiden kohtaamiseen. Edellytyksenä teknologian käytölle olisi, että se voi tapahtua asiakkaan yksityisyyttä kunnioittaen. Teknologian mahdollisuudet vastata iäkkäiden asiakkaiden palvelutarpeisiin on aiheellista selvittää palvelutarpeiden arvioinnin yhteydessä. Kyseisen momentin ja sen säännöspohjaisten perustelujen perusteella jää kuitenkin avoimeksi, mitä tällaisella muulla teknologialla tässä yhteydessä tarkoitetaan. Asia vaatii Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan täsmentämistä. Kotihoidon henkilöstön riittävyyden turvaamista koskevan 49 b §:n 1 momentin mukaan kotihoitoon kuuluvien kotikäyntien suunnittelusta vastaavan henkilön on välittömästi ryhdyttävä käytettävissään oleviin toimenpiteisiin henkilöstön riittävyyden turvaamiseksi, jos kotikäyntejä suunniteltaessa ilmenee, että niiden toteuttaminen on vaarassa henkilöstön vajauksen vuoksi. Jos vajausta ei saada korjatuksi, kotikäyntien suunnittelusta vastaavan henkilön on välittömästi ilmoitettava asiasta toimintayksikön johtajalle. Käytännössä kotikäyntien suunnittelusta vastaa useassa organisaatiossa toimintayksikön johtajan sijaan esimerkiksi työnjakaja. Usein kyseisissä tehtävissä työskentelevillä työntekijöillä ei välttämättä ole tosiasiallista mahdollisuutta vaikuttaa henkilöstöresursseihin. Säännöskohtaisissa perusteluissa on huomioitu se, että kotikäyntien suunnittelusta voi vastata myös muu henkilö kuin toimintayksikön johtaja. Perustelujen mukaan, jos kotikäyntien suunnittelusta vastaa muu henkilö kuin toimintayksikön johtaja, hänen olisi ilmoitettava yksikön johtajalle välittömästi henkilöstön vajauksesta, jota ei ole saatu korjatuksi. Koska käytännössä työnjakajat huolehtivat usein kotikäyntien suunnittelusta toimintayksikön johtajien sijaan, tulisi säännöskohtaisten perustelujen mainintaa yhteisten käytäntöjen sopimisesta äkillisten henkilöstötarpeiden muutostilanteisiin liittyen korostaa. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ehdottaa, että asia kirjattaisiin seuraavasti ”Toimintayksiköissä tulee sopia yhteisistä käytänteistä, joiden mukaan toimitaan äkillisissä henkilöstötarpeiden muutostilanteissa”.]

11. Ovatko ns. hybridiasumista koskevat säännökset (46 c §) mielestänne onnistuneita? Jos eivät, miten muuttaisitte niitä?

Ei [Etelä-Suomen aluehallintovirasto pitää lähtökohtaisesti hyvänä asiana asumispalvelujen toteuttamista koskevan 46 c §:n säännöskohtaisten perustelujen mukaista tavoitetta siitä, että edistetään asumismuotojen kehittymistä ja lisääntymistä, jotka mahdollistavat sen, että ihminen saa elää loppuelämänsä tutussa kodissaan. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan asiaan liittyy kuitenkin epäselvyyksiä ja tarkennettavia asioita, jotka tulee ottaa huomioon. Asumispalvelujen toteuttamista koskevan 46 c §:n 1 momentin mukaan palveluasumista ja hoiva-asumista voidaan toteuttaa samaan rakennuskokonaisuuteen kuuluvissa rakennuksissa. Kyseisen ehdotuksen mukaisessa pykälässä eikä säännöskohtaisista perusteluista ei kuitenkaan ilmene, mitä

rakennuskokonaisuudella tässä yhteydessä tarkoitetaan. Asia vaatii Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan tarkentamista. Etelä-Suomen aluehallintovirasto esittää näkemyksensä, että samassa rakennuksessa voitaisiin toteuttaa palveluasumista, hoiva-asumista ja tavallista asumista niin, että eri asiakkaat asuvat omissa kerroksissa, ryhmäkodeissa tai muissa vastaavissa selkeissä tilakokonaisuuksissa palvelutarpeensa mukaisesti jaoteltuna. Asiakkaiden sijoittuminen sekaisin rakennuksen eri asuntoihin palvelutarpeestaan riippumatta on Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan haasteellista, sillä tavallisen asumisen, palveluasumisen ja hoiva-asumisen asiakkaiden palvelutarve sekä sosiaalisten suhteiden tarve on erilainen. Kyseiset asiat aiheuttavat myös erilaisia tarpeita rakennuksen tilojen suhteen. Asiassa on esimerkiksi otettava huomioon yhtäältä liikkumisvapauten ja toisaalta asiakasturvallisuuteen liittyvät asiat. Tavallisen asumisen ja palveluasumisen asiakkaita ja heidän liikkumistaan ei lähtökohtaisesti tarvitse rajoittaa esimerkiksi lukituilla ovilla. Kyseisissä asunnoissa asuvilla tulee olla mahdollisuus itsenäiseen kulkemiseen rakennuksesta ulos. Toisaalta taas hoiva-asumisen usein muistisairaiden asiakkaiden turvallisuudesta joudutaan usein huolehtimaan esimerkiksi lukittujen ovien avulla niin, että he eivät pääse poistumaan henkilökunnan huomaamatta. Lisäksi hoiva-asumisen asiakkaat tarvitsevat lähtökohtaisesti ympärivuorokautista hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa, jolloin asiakkaiden sijoittuminen rakennukseen sekaisin palvelutarpeestaan riippumatta ei takaa henkilökunnan välitöntä läsnäoloa ja valvontaa ympärivuorokautisesti toisin kuin esimerkiksi rajatussa hoiva-asumisen ryhmäkodissa tai kerroksessa, jossa asiakkailla on yhteiset tilat ja jossa henkilökunnan läsnäolo mahdollistuu. Asumispalvelujen toteuttamista koskevan 46 c §:n 3 momentin mukaan, jos asukkaan olosuhteet muuttuvat niin, että hänen on perusteltua siirtyä palveluasumisesta tai 2 momentissa tarkoitettusta asumisesta hoiva-asumiseen, muutos on mahdollisuuksien mukaan toteutettava niin, ettei hänen tarvitse siirtyä toiseen asuntoon saadakseen tarvitsemansa palvelut. Säännökohtaisissa perusteluissa on todettu, että kun asukkaan toimintakyky alenee niin, että hänellä on tarve siirtyä palveluasumisesta tai tavallisesta asumisesta hoiva-asumiseen, hänelle olisi tehtävä palvelutarpeen arviointi ja palvelusuunnitelma sekä niihin pohjautuva hallintopäätös hoiva-asumisen myöntämisestä. Asiakkaan etu on sosiaalihuoltolain 30 §:n 2 momentin perusteella ensisijaisesti otettava huomioon, kun arvioidaan, voidaanko hoiva-asumisen palvelut tuoda asiakkaan nykyiseen kotiin vai onko olemassa jokin asiakkaan edun kannalta olennainen syy, jonka vuoksi hänen olisi siirryttävä toiseen asuntoon. Syyksi ei riittäisi pelkästään se, että järjestely on palvelun tuottajan kannalta käytännöllisin ratkaisu. Arviointia tehtäessä on otettava huomioon myös sosiaalihuoltolain 30 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan sosiaalihuoltoa on lähtökohtaisesti toteutettava siten, että avio- ja avopuolisoilla sekä muilla perheenjäsenillä on mahdollisuus asua yhdessä. Edellä mainitun perusteella hoiva-asumisen palvelut voitaisiin tuoda asiakkaan nykyiseen kotiin. Esitetystä hoiva-asumista koskevassa 21 c §:ssä hoiva-asumisella tarkoitetaan asumista yhteisöllistä toimintaa tarjoavassa esteettömässä ja turvallisessa hoivakodissa tai vastaavassa asumisyksikössä, jossa henkilöllä on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa hän saa asumisyksikön henkilöstöltä viipymättä ja vuorokaudenajasta riippumatta hoitoa ja huolenpitoa myös äkilliseen tarpeeseensa. Koska edellä mainitun mukaisesti hoiva-asumisella viitaan hoivakodissa tai vastaavassa asumisyksikössä tapahtuvaan asumiseen ja siihen sisältyviin palveluihin, asia näyttäytyy ristiriitaiselta ja epäselvältä sen suhteen, miten tavalliseen asuntokantaan kuuluvasta asunnosta tai palveluasumisesta siirtyminen hoiva-asumiseen voidaan toteuttaa muutoin kuin siirtymällä edellä mainitusta asunnosta hoiva-asumisen toimintayksikköön. Esityksen mukaisesti hoiva-asumista voitaisiin järjestää asiakkaan kotiin. Hoiva-asumista voitaisiin esityksen mukaan järjestää sekä tavalliseen asuntokantaan kuuluvaan asuntoon että palveluasumiseksi rekisteröityyn asuntoon sen mukaan, minkälaisessa asunnossa asiakas asuu hoiva-asumisen tarpeen ilmetessä. Tilanteessa, jossa hoiva-asumista järjestettäisiin palveluasumiseksi rekisteröityyn asuntoon, kuten ehdotetun lain 21 b §:n perusteluissa on tuotu esiin, tulee huomioida tilanteen vaikutukset lupa- ja

rekisteröintimenettelyyn ja lainsäädäntöön. Nykyisen lainsäädännön mukaan (Laki yksityisistä sosiaalipalveluista, 922/2011) yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajan, joka jatkuvasti tuottaa ympärivuorokautisia sosiaalipalveluja, on saatava lupaviranomaiselta lupa palvelujen tuottamiseen ennen toiminnan aloittamista ja olennaista muuttamista. Käytännössä tietyn toimintayksikön eri palvelujen asiakasmäärät vaihtelisivat hyvinkin nopeasti yksittäisten asiakkaiden palvelutarpeen kasvaessa. Ehdotetun 3 momentin mukaisessa tilanteessa lupa- ja rekisteröintimenettelyn kannalta palveluasumiseksi rekisteröity asunto voisi muuttua hoiva-asumiseksi asiakkaan jatkaessa asumistaan samassa asunnossa. Asiakkaiden hoiva-asumisessa asumisen aika voi olla hyvinkin lyhyt, jolloin lupa- ja rekisteröintimenettely palveluasumisesta hoiva-asumiseen tuottaa lupaviranomaiselle nykyistä enemmän työtä. Kyseinen menettely lisää myös palveluntuottajien asiointeja lupaviranomaisiin päin. Tilanne eroaa tämänhetkisestä tilanteesta, jossa yksityisellä palveluntuottajalla on rekisteröitynä tietty määrä ilmoituksenvaraisia palveluasumisen paikkoja ja lupaa edellyttäviä tehostetun palveluasumisen paikkoja, joiden puitteissa yksityisen palveluntuottajan on toimittava ja kunnan palveluita järjestettävä. Asia tulee ottaa huomioon lupa- ja rekisterikäytäntöjen osalta, mikäli päädytään 3 momentin mukaiseen ehdotukseen. Säännöskohtaisissa perusteluissa on tuotu esiin, että asiakkaan etu on sosiaalihuoltolain 30 §:n 2 momentin perusteella ensisijaisesti otettava huomioon, kun arvioidaan, voidaanko hoiva-asumisen palvelut tuoda asiakkaan nykyiseen kotiin vai onko olemassa jokin asiakkaan edun kannalta olennainen syy, jonka vuoksi hänen olisi siirryttävä toiseen asuntoon. Syyksi ei riittäisi pelkästään se, että järjestely on palvelun tuottajan kannalta käytännöllisin ratkaisu. Asia vaatii Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan kuitenkin täsmennystä. Erityisesti iäkkäät hoiva-asumisen asiakkaat ovat usein muistisairaita, jotka tarvitsevat lähtökohtaisesti ympärivuorokautista hoitoa, huolenpitoa ja valvontaa. Lisäksi heillä saattaa olla yksinäisyyttä ja turvattomuuden tunnetta, joihin voidaan vastata henkilökunnan läsnäololla. Näin ollen erityisesti muistisairaiden kohdalla hoiva-asuminen olisi tarkoituksenmukaista järjestää pienissä ryhmäkotityyppisissä yksiköissä. Lisäksi muistisairaille on tilojen hahmottamisen vuoksi usein tärkeää olla pieniä yksiköitä kuten ryhmäkoteja. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan ne ympärivuorokautisen palvelun tarpeessa olevat ikääntyneet, jotka pärjäävät ilman ryhmäkotityyppistä asumista, ovat marginaaliryhmä. Hoiva-asumisen järjestäminen tavalliseen asuntokantaan kuuluvaan asuntoon tai palveluasumiseen ei Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan ole lähtökohtaisesti kannatettavaa ympärivuorokautisen palvelun tarpeessa oleville muistisairaille asiakkaille. Sen sijaan Etelä-Suomen aluehallintovirasto katsoo, että hoiva-asumista voitaisiin järjestää tavalliseen asuntokantaan kuuluvaan asuntoon tai palveluasumiseen ehdotetun 46 c §:n 3 momentin mukaisesti asiakkaille, joiden kognitiivinen toimintakyky ei ole heikentynyt, jotka tarvitsevat pääasiassa apua fyysisen toimintakyvyn heikentymisen vuoksi ja jotka kykenevät tarvittaessa hälyttämään apua. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ehdottaa säännöskohtaisia perusteluja tarkennettavaksi siten, että asiakkaan edun huomioimiseen liittyen otetaan huomioon edellä mainitut asiat. Ehdotetun 46 c §:n 3 momentin mukainen hoiva-asumisen järjestäminen asiakkaan kotiin vastaa sisällöltään Etelä-Suomen aluehallintoviraston käsityksen mukaan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti vammaispalvelulain käsitettä palveluasuminen kotiin. Etelä-Suomen aluehallintovirasto esittää, että hoiva-asumisen käsitettä käytettäisiin nimenomaisesti tarkoittamaan esimerkiksi muistisairaille asiakkaille tarkoitettua ryhmäkotityyppistä asumista. Vastaavasti kognitiivisesti toimintakykyisille asiakkaille hoiva-asumisen tarjoaminen kotiin vastaisi käsitteenä sitä, mitä nykyisen lainsäädännön mukaisesti vammaispalveluissa tarkoitetaan palveluasumisella kotiin. Asiassa on kuitenkin huomioitava, että myös vammaispalvelulain ja kehitysvammalain yhdistämiseen liittyvä työ on käynnissä. Kyseisen lakimuutoksen pohjana on aiemmin annettu hallituksen esitys (159/2018), jossa puhutaan palveluasumisen sijaan asumisen tuesta. Käsillä olevan sosiaalihuoltolain muuttamisen yhteydessä on syytä ottaa huomioon myös tuleva vammaispalvelua koskeva uudistus. Etelä-Suomen

aluehallintovirasto korostaa, että lakiuudistusten yhteydessä tulee erityisesti kiinnittää kokonaisuuden kannalta huomiota siihen, että sosiaalihuoltoa koskevissa eri laeissa käytettävät käsitteet ja niiden määrittelyt olisivat mahdollisimman pitkälle yhteneväiset. Asumispalvelujen toteuttamista koskevan 46 c §:n säännöskohtaisissa perusteluissa on tuotu esiin, että henkilöstön mitoitus on tarkoitus soveltaa vanhuspalvelulain säännöksiä ympärivuorokautisen hoidon numeerisesta vähimmäismitoituksesta siltä osin kuin kohteessa järjestetään hoiva-asumista iäkkäille henkilöille. Henkilöstön vähimmäismäärän olisi vastattava kulloistakin hoiva-asumisen asiakasmäärää. Muilta osin ei edellytettäisi, että kohteessa on asukkaiden palveluja varten erikseen palkattu henkilöstö. Palvelut järjestettäisiin erikseen esimerkiksi kotihoitoa ja tukipalveluja koskevien säännösten mukaisesti. Etelä-Suomen aluehallintovirasto pitää hyvänä, että perusteluissa on tuotu esiin hoiva-asumisen osalta viittaus vanhuspalvelulain vähimmäismitoitukseen. Tilanteeseen, jossa asiakkaat sijoittuvat saman rakennuksen sisällä sekaisin palvelutarpeestaan riippumatta, sisältyy kuitenkin Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan riski siitä, että samaa henkilökuntaa käytetään sekä hoiva-asumisen että palveluasumisen asiakkaille. Tällöin haasteena on se, että vanhuspalvelulain mukaisen vähimmäismitoituksen laskeminen hämärtyy, mikäli työntekijöiden työaika jakautuu eri palvelumuotojen kesken. Valvontahavaintojen perusteella nykytilanteessa on jo päädytty tilanteisiin, joissa niin kutsutuissa hybridiyksiköissä henkilöstömitoitus on laskettu keskiarvoisena mitoituksena eri palvelumuodoissa olevien asiakkaiden kesken. Kyseisissä tilanteissa tehostetun palveluasumisen asiakkaiden vähimmäismitoitus ei ole täyttynyt, eikä yksittäisten asiakkaiden yksilöllisiä palvelutarpeita ole huomioitu mitoituksessa riittävällä tavalla. Palveluasumisessa ei tarvitse olla henkilökuntaa paikalla toisin kuin ympärivuorokautisessa hoiva-asumisessa. Ehdotettuun 46 c §:n 3 momenttiin liittyen Etelä-Suomen aluehallintovirasto ilmaisee huolensa siitä, että palveluasumisessa olevien asiakkaiden yöllisen palvelutarpeen lisääntyessä siihen vastataan hoiva-asumisen henkilökunnan voimin. Valvontahavaintojen perusteella nykytilanteessa on jo tehty järjestelyjä, joissa tehostetun palveluasumisen henkilökunta poistuu ryhmäkodista, tai muusta vastaavasta tehostetun palveluasumisen yksiköstä, tekemään kotihoidon tai palveluasumisen asiakkaiden yökäyntejä. Tällaisessa tilanteessa hoiva-asumisen asiakkaiden asiakasturvallisuus vaarantuu, kun he jäävät vaille ympärivuorokautista henkilökunnan läsnäoloa. Perustelutekstin sivulla 28 todetaan, että hoiva-asuminen vastaisi sisällöltään pääosin nykyistä tehostettua palveluasumista. Asiakkaalla olisi asunto yhteisöllistä toimintaa tarjoavassa yksikössä, jossa olisi henkilöstöä paikalla kaikkina vuorokauden aikoina. Henkilöstöön sovellettaisiin vanhuspalvelulaissa säädettyä henkilöstömitoitusta. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan edellä mainitusta voi saada käsityksen, että vanhuspalvelulain mukaista vähimmäismitoitusta olisi noudatettava kaikissa eri asiakasryhmille suunnatuissa hoiva-asumisen yksiköissä. Kuitenkin perustelutekstin sivulla 69 todetaan, että jos asumisyksikössä tarjotaan hoiva-asumista pääasiassa iäkkäille henkilöille, henkilöstön mitoitus määräytyy asiaa koskevien vanhuspalvelulain säännösten mukaan. Etelä-Suomen aluehallintovirasto toteaa, että edellä mainitut kirjaukset ovat ristiriidassa keskenään. Lisäksi maininta pääasiassa iäkkäille henkilöille suunnatuista hoiva-asumisen palveluista antaa käsityksen, että samassa hoiva-asumisen yksikössä voisi olla eri asiakasryhmiä. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan eri asiakasryhmien sijoittaminen samaan yksikköön ei turvaa parasta mahdollista asiakastyön laatua, sillä eri asiakasryhmät vaativat työntekijöiltä erilaista osaamista.]

Vanhuspalvelulaki

12. Onko mielestänne pitkäaikaisen laitoshoidon lakkauttaminen sosiaalihuollon yksiköissä iäkkäiden osalta onnistunut ratkaisu (14 §, 14 a §, 15 b §)?

Kyllä

13. Onko lakiehdotuksessa esitetty palvelusuunnitelman sisällön täsmentäminen tarpeellista (16 §)?

Kyllä

14. Onko lakiehdotuksessa esitetty omatyöntekijän tehtävien täsmentäminen tarpeellista (17 §)?

Kyllä

15. Onko lääkehoidon toteuttamista koskeva säännös mielestänne onnistunut (20 §:n 1 mom.)?

Kyllä

16. Onko mielestänne kannatettavaa, että seurantayhteenvedot julkaistaisiin toimintayksikkökohtaisina (24 a §)?

Kyllä

Koko lakipakettia koskevat kysymykset

17. Mitä haasteita näette säännösten toimeenpanossa? Onko lakiesityksellä riskejä?

Säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että kotihoidon asiakkaalla saattaa ilmetä säännöllisten yöaikaisten kotikäyntien lisäksi äkillistä vuorokauden ajasta riippumatonta avun tarvetta. Sellaisiin tarpeisiin voitaisiin vastata lakiehdotuksen 19 a §:n 1 momentin 4 kohdassa (perustelutekstissä on viitattu 1 momenttiin, vaikka pitäisi olla 19 a §:n 2 momentin 4 kohta) tarkoitetulla turvapalvelulla, jonka toteuttamisesta säädettäisiin tarkemmin lakiehdotuksen 46 a §:ssä.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto pitää riskinä, että ympärivuorokautisen kotihoidon kirjaaminen lakiin saattaa houkuttaa kuntia entistä enemmän järjestämään ympärivuorokautista hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevien asiakkaiden palvelut kotiin annettavina palveluina, vaikka se ei olisi enää asiakkaalle turvallista ja mielekästä, eikä palveluita pystyittäisi toteuttamaan oikea-aikaisesti. Mikäli kotihoidon ympärivuorokautisesta järjestämisestä säädetään ehdotuksen mukaisesti, tulisi asian yhteydessä säätää myös ehdotettuun hoiva-asumiseen pääsyn kriteerit. Kuntien erilaiset myöntämiskriteerit eivät saa johtaa siihen, että asiakkaita hoidetaan kotiin, vaikka asiakkaalla olisi selkeästi hoivaasumisen tarve.

Turvapalvelun toteuttamista koskevan 46 a §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan kiireellisen avun antaja on koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella sopiva kyseessä olevaan kiireelliseen auttamistehtävään. Säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että momentin 4 kohdan mukaan kiireellisen avun antajan olisi oltava koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella sopiva kyseessä olevaan tehtävään. Ilmaisuihin "kyseessä oleva tehtävä" viittaa siihen, että yksittäiset auttamistehtävät voivat poiketa luonteeltaan ja vaativuudeltaan toisistaan. Eri tehtäviin voidaan siten lähettää soveltuvuudeltaan toisistaan poikkeavia auttajia. Tavoiteltavaa on, että kiireisen avun antaja olisi sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto katsoo, että kiireellisen avun antajien tulee olla sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Mikäli päädytään säännöskohtaisen perustelun mukaisesti

siihen, että kiireisen avun antajat voivat olla muitakin kuin sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöitä, tulisi 46 a §:n 2 momentin 4 kohtaa tarkentaa seuraavasti ”Kiireellisen avun antaja on ensisijaisesti sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö, mutta kiireellisen avun antaja voi olla myös koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella kyseessä olevaan kiireelliseen auttamistehtävään sopiva”.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto katsoo, että muiden kuin sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutuksen ja kokemuksen sopivuuden arviointi jää nykymuodossaan epäselväksi. Säännöskohtaisissa perusteluissa on todettu, että kiireellisen avun antajana toimivalla henkilöllä olisi syytä olla tehtävän edellyttämää osaamista sisältyvänä tai sen lisäksi hankittuna. Hänet olisi myös syytä perehdyttää muun muassa auttamistehtävissä yleisimmin esiintyvien tilanteiden hallintaan ja lisäavun tarpeen havaitsemiseen. Palvelun tuottajan vastuulla on varmistaa käyttämiensä kiireellisen avun antajan tehtäviä hoitavien henkilöiden sopivuus tehtävään.

Esityksestä ei käy kuitenkaan tarkemmin ilmi, mitä säännöskohtaisissa perusteluissa tarkoitetaan yksittäisillä auttamistehtävillä eli minkälaisiin tarpeisiin ja tilanteisiin turvapalveluilla pyritään yleisesti vastaamaan. Myös perusteluissa mainittu tehtävän edellyttämä osaaminen jää epämääräiseksi. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ilmaisee huolensa siitä, että ilman minkäänlaista tehtävien sekä koulutuksen ja kokemuksen täsmentämistä, tilanne johtaa helposti siihen, että palveluntuottajat arvioivat työntekijöiden sopivuutta kyseisiin tehtäviin hyvin kirjavasti. Asia vaatii täsmennystä, jolloin se ohjaisi paremmin arvioimaan kiireellisen avun antajalta vaadittavaa koulutusta, kokemusta ja tehtävän edellyttämää osaamista. Etelä-Suomen aluehallintovirasto esittää, että perusteluosaan kirjataan esimerkinomaisesti, millaisella muulla kuin sosiaali- tai terveysalan koulutuksella kiireellisen avun antamisen tehtäviä voisi hoitaa. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan säännöskohtaisiin perusteluihin tulee kirjata, että palvelun järjestäjän tulee määritellä, mihin kiireellisen avun antamisen tehtäviin voi osallistua muukin työntekijä kuin sosiaali- tai terveydenhuollon ammattihenkilö. Asiassa tulee ottaa huomioon asiakkaan tilanne ja perussairaudet.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto katsoo myös, että säännöskohtaisissa perusteluissa tulee huomioida kiireellisen avun antamisen tehtävissä toimivien henkilöiden mahdollisuudet kirjaamiseen ja oikeudet päästä asiakastietoihin. Kiireellisen avun tehtävissä toimivien henkilöiden tulee olla kyseisen palveluntuottajan palveluksessa nimenomaisesti kiireellisen avun antamisen tehtävissä, ei esimerkiksi vartijana.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto toteaa omatyöntekijän osalta olevan tärkeää, että laissa korostetaan omatyöntekijän nimeämisen velvoittavuutta etenkin silloin, kun iäkkäällä asiakkaalla ei ole omaisia tai muuta edustajaa, joka huolehtii asiakkaan palvelujen saannista, palvelujen toteutumisesta ja yleensä palvelukokonaisuudesta. Esityksessä tulisi myös selkeämmin tuoda esiin omatyöntekijän nimeämisen velvoittavuus muistisairaalle tai henkilölle, joka ei kykene selviytymään omien asioidensa hoitamisesta alentuneen toimintakyvyn vuoksi.

Voimassa olevan sosiaalihuoltolain omatyöntekijää koskevan 42 §:n 2 momentin mukaan erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai muun erityistä tukea tarvitsevan henkilön omatyöntekijän tai hänen kanssaan asiakastyötä tekevän työntekijän on oltava sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä. Etelä-Suomen aluehallintovirasto pitää puutteena sitä, että vanhuspalvelulain ehdotetussa 17 §:n perusteluissa ei ole tuotu esiin sitä, että muistisairaot asiakkaat olisivat erityisen tuen tarpeessa olevia asiakkaita. Lakiuudistuksessa ei kokonaisuudessaan ole riittävällä tavalla otettu huomion sosiaalityön merkitystä ja sen saatavuutta vanhuspalveluissa. Etelä-Suomen aluehallintovirasto esittää, että vanhuspalvelulakiin kirjattaisiin uudelleen siinä aikaisemmin ollut velvoite siitä, että kunnan käytettävissä tulee olla gerontologisen sosiaalityön erityisasiantuntemusta.

Ehdotetun vanhuspalvelulain 20 §:n 1 momentin mukaan lääkehoidon toteuttamiseen saa osallistua vain henkilö, jolla on tehtävän edellyttämä riittävä lääkehoidon koulutus ja osaaminen. Säännöskohtaisissa perusteluissa on tuotu esiin, että koulutus hankitaan ammattiin johtaneiden opintojen yhteydessä tai niiden lisäksi. Riittävä osaaminen on koulutuksella saatujen tietojen ja taitojen jatkuvaa ylläpitämistä. Edelleen säännöskohtaisten perustelujen mukaan työnantajan tehtävänä on viime kädessä arvioida työntekijän lääkehoidon koulutuksen ja osaamisen riittävyys kunkin tehtäväkokonaisuuden osalta.

Ehdotuksessa mainitun koulutuksen ja osaamisen sekä säännöskohtaisten perustelujen mukaisen työnantajan suorittaman arvioinnin lisäksi asiassa ei ole tuotu esiin osaamisen varmistamisen näkökulmaa. Osaamisen varmistamista on käsitelty sosiaali- ja terveysministeriön julkaisemassa turvallisen lääkehoidon oppaassa (Turvallinen lääkehoito. Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen, Sosiaali- ja terveysministeriö 2021:6). Etelä-

Suomen aluehallintovirasto pitää osaamisen arvioinnin ja ylläpitämisen näkökulmasta keskeisenä sitä, että työntekijän osaaminen myös varmistetaan säännöllisesti. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ehdottaa, että 20 § 1 momentin viimeistä lausetta täydennetään seuraavasti: ”Läkehoidon toteuttamiseen saa osallistua vain henkilö, jolla on tehtävän edellyttämä riittävä lääkehoidon koulutus ja osaaminen, jonka työnantaja on varmistanut”.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto toteaa valvontahavaintojen perusteella, että hybridiasuminen sisältää useita riskejä sille, että asiakkaat eivät saa tarvitsemiaan palveluja oikea-aikaisesti ja riittävällä tavalla. Riskin aiheuttaa muun muassa se, että henkilökunta ei nykyisinkään tunnista samassa yksikössä erilaisissa palvelumuodoissa olevien asiakkaiden todellista palvelutarvetta. Samassa toimintayksikössä eri palvelutarpeilla olevien yksittäisten asiakkaiden palvelujen riittävyyden ja laadun seuranta vaatii myös vahvaa panostusta omatyöntekijän roolin vahventamiseen. Omatyöntekijän nimeäminen ei ole nykytilanteessa toteutunut riittävällä tavalla. Myös lupa- ja rekisteröintikäytäntöihin tarvitaan muutoksia, jos hoiva-asumista tarjotaan asiakkaan kotiin.

18. Millaista tukea toivotte toimeenpanoon?

Lupa- ja valvontaviranomaisten kanssa toteutettavia tilaisuuksia, joissa käydään läpi lakimuutokset ja esimerkkien kautta keskustelua lain soveltamisesta. Tämän jälkeen on tarpeen käydä vastaavia tilaisuuksia kuntien ja yksityisten palveluntuottajien kanssa.

19. Mitä muuta haluaisitte lausua esityksestä?

Tukipalveluita koskevan 19 a §:n 1 momentin mukaan tukipalveluilla tarkoitetaan kotihoidosta erillisinä tuotettuja palveluja, joilla luodaan ja ylläpidetään henkilön kodissa sellaisia olosuhteita, että hän voi suoriutua jokapäiväiseen elämään kuuluvista toiminnoista mahdollisimman itsenäisesti ja tuntea olonsa turvalliseksi, sekä palveluja, joiden avulla henkilö voi saada hyvinvointia tuottavaa sisältöä elämäänsä. Säännöskohtaisissa perusteluissa on tuotu esiin, että tukipalvelut olisivat kotipalveluista erillisinä tuotettuja palveluja, jotka kohdistuvat ensisijaisesti kodin olosuhteisiin. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan ehdotetussa momentissa mainitut olosuhteet korostavat esimerkiksi kodin siisteyttä, kodikkuutta, esteettömyyttä ja turvallisuutta. Sikäli, kun ehdotuksessa puhutaan kodin olosuhteista, tulee asiassa Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen huomioida esimerkiksi kodin muutostyöt, jotta asuminen omassa kodissa onnistuisi fyysisten tilojen osalta mahdollisimman pitkään.

Tuettua asumista koskevassa 21 a §:n 2 momentin mukaan tuettua asumista järjestetään henkilölle, joka erityisestä syystä tarvitsee kunnan apua tai tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Säännöskohtaisissa perusteluissa on tuotu esiin, että tuettua asumista järjestetään nykyisin enimmäkseen muille asiakasryhmille kuin iäkkäille henkilöille. Asiakkaina on esimerkiksi lastensuojelun jälkihuollossa olevia nuoria, lievästi

kehitysvammaisia henkilöitä sekä päihde- ja mielenterveyskuntoutujia. Asia vaatii kuitenkin tarkempaa määrittelyä asiaa koskevaan pykälään siitä, mille asiakasryhmälle kyseinen palvelu on ensisijaisesti tarkoitettu. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan tuettu asuminen ei ole iäkkäille henkilöille soveltuva palvelumuoto. Tuetun asumisen käyttäminen iäkkäiden henkilöiden palveluvalikossa voi aiheuttaa sen, että palvelua järjestävän tahon käsitys eri palvelumuodoista hämärtyy entisestään. Valvontahavainnot ovat osoittaneet, että palvelun järjestäjät eivät välttämättä ymmärrä eroa

kotihoidon ja tuetun asumisen välillä.

Lakimuutoksen yhteydessä olisi kokonaisuudessaan hyvä pohtia myös sitä, että esimerkiksi muistisairaana asiakkaan oikeudellinen toimintakyky on heikentynyt. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan on arveluttavaa, että palveluasuminen edellyttää oikeudelliselta toimintakyvyltään heikentyneeltä henkilöltä oikeustoimia kuten vuokrasopimuksen allekirjoittamista, minkä merkitystä hän ei ymmärrä.

Esityksessä on käsitelty johtamista sosiaalihuoltolain osalta sosiaalihuollon johtamista koskevassa 46 d §:ssä ja vanhuspalvelulain osalta vanhustenhuollon toimintayksikön johtamista koskevassa 21 §:ssä. Kyseisissä pykälissä mainittu johtajakäsite eroaa yksityisistä sosiaalipalveluista annetussa laissa käytetystä vastuuhenkilön käsitteestä. Esityksessä tulisi ottaa huomioon käsitteiden yhdenmukaisuus sosiaalipalveluja koskevassa lainsäädännössä.

Esityksessä ei ole tuotu esiin, mitä johtaminen kotisairaanhoidon osalta tarkoittaa ja miten kotisairaanhoidon johtaminen tulee järjestää. Kotisairaanhoidossa, kuten muissakin terveydenhuollon toimintayksiköissä, tulee olla lääkehoidon kokonaisuudesta vastaava lääkäri. Kotisairaanhoidossa käytännön toiminnan johtamisesta ja organisoinnista (muun muassa asiakkaiden hoidontarpeen arviointi, hoidon toteutuksen suunnittelu, tehtävänjako ja seuranta sekä lääkehoidon toteuttamisen vastuu) vastaa sairaanhoitaja.

Johtamiseen liittyen Etelä-Suomen aluehallintovirasto pitää puutteena sitä, että lakiuudistuksen yhteydessä ei ole sosiaalihuoltolain ja vanhuspalvelulain pykälissä, eikä säännöskohtaisissa perusteluissa tuotu esiin riittävän johtamisresurssin merkitystä. Riittäväällä johtamisresurssilla on keskeinen merkitys laadukkaan johtamisen ja kehittämisen kannalta, mikä vaikuttaa kiistatta myös asiakkaiden saamien palvelujen laatuun.

Nykymuodossaan esityksessä puhutaan hybridiasumisesta, välimuotoisesta asumisesta ja monimuotoisesta asumisesta. Etelä-Suomen aluehallintoviraston näkemyksen mukaan esityksen sisältö vaatii kokonaisuudessaan yhtenäisen terminologian ja termien selkiyttämisen tarkastelua.

Koko lakiuudistuksen osalta esityksessä on tullut esiin, että toteutuessaan se olisi johtamassa vakiintuneiden käsitteiden muutoksiin. Muutosten osalta on huomioitava, että se aiheuttaa palvelua järjestäville viranomaisille huomattavan määrän lisätyötä siinä muodossa, että esimerkiksi päätöspohjat on muotoiltava uudelleen vastaamaan uusia käsitteitä.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto ilmaisee näkemyksensä siitä, että epäkohdista ilmoittaminen esimerkiksi aluehallintovirastoon tulisi mahdollistaa myös siten, että ilmoittajan nimi pysyy salassa (vrt. esim. eläinsuojelulaki) asian käsittelyn aikana ja sen jälkeen. Sosiaalihuoltolaissa mainittu 48 § 4 momentin mukaisesti ilmoituksen tehneeseen henkilöön ei saa kohdistaa kielteisiä vastatoimia ilmoituksen seurauksena. Valvontahavaintojen mukaan kielteisiä vastatoimenpiteitä on kuitenkin suunnattu ilmoituksia tehneisiin henkilöihin, ja kielteisten vastatoimenpiteiden valvonta on käytännössä mahdotonta.

Väkeväinen Niina
Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Lindström Saija

Etelä-Suomen aluehallintovirasto - Lausunto on annettu sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisenä.